

Wyrok z dnia 18 lipca 2006 r.

I UK 370/05

Prawo uczelni niepaństwowej do odmiennego uregulowania praw i obowiązków pracowników w statucie tej uczelni (art. 138 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) nie może prowadzić do wyłączenia ich przychodów z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w szerszym zakresie niż to wynika z przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.).

Przewodniczący SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Herbert Szurgacz, Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 lipca 2006 r. sprawy z odwołania Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. z udziałem zainteresowanych: Krystyny B., Urszuli G.-K., Agnieszki G., Anny H.-K., Ewy H., Eweliny J., Marty J., Ewy Ł., Ewy M., Ewy N., Anny O., Doroty S., Doroty Ś., Urszuli W., Moniki W., Katarzyny Z., Joanny M. o ustalenie braku obowiązku zapłaty składek ubezpieczeniowych, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 września 2005 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. decyzjami z dnia 14 czerwca 2004 r. wydanymi na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 6 ust.1 pkt 1, art. 13 pkt 1, art.18 ust. 1 i 2 , art. 20 ust.1, art. 38 ust. 1 i 2, art. 46 i 47 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), art. 21 ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowot-

nym (Dz.U. Nr 28, poz. 153 ze zm.), art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. Nr 25, poz. 128 ze zm.) oraz art. 1 ust. 2, art. 105 ust. 5 i art. 138 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) stwierdził, iż Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w B. w okresie od 1999 r. do 2002 r. nie naliczyła składek na ubezpieczenie społeczne od wypłaconych należności będących wynagrodzeniem za urlopy macierzyńskie oraz okresy usprawiedliwionej nieobecności w pracy spowodowane opieką nad chorym członkiem rodziny w stosunku do wymienionych wyżej ubezpieczonych - nauczycieli akademickich zatrudnionych w tej uczelni. Organ rentowy przyjął, iż zgodnie z art. 138 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym statut uczelni niepaństwowej może ustanowić inne niż określone w niej uregulowanie zasad wypłaty świadczeń za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy przewidzianych w art. 105 ust. 5 wymienionej ustawy, gdy tymczasem odwołująca się Wyższa Szkoła posiadała odmienny przepis w powyższej kwestii tylko w regulaminie wynagradzania pracowników, a nie statucie, dlatego przepis ten - w ocenie organu - nie posiadał mocy prawnej.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 2 lutego 2005 r. ustalił brak obowiązku zapłaty składek ubezpieczeniowych od wynagrodzeń wypłaconych pracownikom za czas przebywania na urlopie macierzyńskim oraz opieki nad chorym członkiem rodziny; uznał, że wprowadzony przez uczelnię przepis w statucie (w § 25 ust. 7 i 8), odsyłający do regulaminu wynagradzania pracowników, gdzie zostały sprecyzowane przedmiotowe zasady, stanowi integralną część statutu w przedmiocie zasad wynagradzania pracowników uczelni.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją organ rentowy.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 września 2005 r. uznał, że apelacja nie jest zasadna w sytuacji, gdy odwołująca się Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w statucie uczelni ustanowiła, iż pracownicy uczelni wynagradzani są według regulaminu wynagradzania, który to regulamin zawiera odmienne zasady niż ustawa o szkolnictwie wyższym i nie było podstaw do odprowadzania składek od wynagrodzeń otrzymywanych przez nauczycieli akademickich od wynagrodzeń otrzymywanych w okresie: urlopu macierzyńskiego i za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy z powodu opieki nad chorym dzieckiem lub innym członkiem rodziny.

Od powyższego rozstrzygnięcia organ rentowy wniósł skargę kasacyjną powołując się na naruszenie prawa materialnego - art. 105 ust. 5 i art. 138 ustawy o szkolnictwie wyższym, poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż prawo nauczycieli akademickich do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy może zostać wyłączone wobec uprawnionych, przez przepis statutu uczelni niepaństwowej o następującej treści: „pracownicy uczelni wynagradzani są według regulaminu wynagradzania” - art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez ustalenie, iż wnioskodawca nie ma obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzeń wypłaconych nauczycielom akademickim za czas przebywania na urlopie macierzyńskim oraz opieki nad chorym dzieckiem lub innym członkiem rodziny oraz na naruszenie przepisów postępowania - art. 382 k.p.c. w związku z art. 232 k.p.c. i art. 233 k.p.c., poprzez odwołanie się tylko do przepisów statutu uczelni obowiązujących od 27 stycznia 2003r., tj. w okresie następującym po okresie spornym, a nieobjętym decyzjami ZUS, tj. 1999-2002, bezzasadnym pominięciu obowiązującej w spornym okresie regulacji, tj. statutu uczelni obowiązującego w latach 1999-2002, art. 328 § 2 k.p.c., polegające na braku uzasadnienia co do odmowy uznania za słuszne zarzutów apelacyjnych, dotyczących naruszenia art. 105 i art. 138 ustawy o szkolnictwie wyższym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona. Bezpośrednim przedmiotem rozpoznawanej sprawy jest spór o obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy pracowników akademickich, którzy na mocy przepisów szczególnych zachowują w tym czasie prawo do wynagrodzenia. Zgodnie z art. 105 ust. 5 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Przez usprawiedliwioną nieobecność w pracy rozumie się, między innymi, nieobecność w pracy spowodowaną chorobą lub opieką nad chorym dzieckiem lub nad innym chorym członkiem rodziny. Oznacza to, że w przypadku nieobecności w pracy z powodu choroby własnej lub konieczności zapewnienia opieki choremu członkowi rodziny, nauczyciel akademicki zachowuje prawo do pełnego wynagrodzenia. Powyższe uprawnienie pracownicze rodzi z kolei określone skutki w systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 18 ust. 2

ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie stanowią kwoty wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz pobierania zasiłków. Ustawodawca używając pojęcia „wynagrodzenie za czas choroby” nie określił jednocześnie podstawy prawnej wypłaty takiego wynagrodzenia. Przez wynagrodzenie za czas choroby należy rozumieć, poza wynagrodzeniem określonym w art. 92 k.p., również wynagrodzenie przysługujące pracownikom na podstawie innych przepisów, a więc np. wynagrodzenie przysługujące na podstawie art. 105 ust. 5 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym. Tym samym należy przyjąć, że wynagrodzenie nauczycieli akademickich za czas ich choroby nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Oznacza to, że nauczyciel akademicki otrzymuje w czasie swojej choroby wynagrodzenie wyższe niż w czasie wykonywania pracy, ponieważ wynagrodzenie w czasie choroby nie jest pomniejszone o składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych. Natomiast wynagrodzenie otrzymywane za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, która nie nastąpiła wskutek choroby, lecz z innych przyczyn, np.: z powodu urlopu macierzyńskiego, z tytułu choroby dziecka pracownika, na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest wyłączone z podstawy wymiaru składek. Z uwagi na powyższe, od wynagrodzenia otrzymywanego przez nauczyciela akademickiego np. za okres urlopu macierzyńskiego, należy odprowadzać składki na ubezpieczenia społeczne. W niniejszej sprawie mamy do czynienia jednak z inną sytuacją faktyczną i prawną. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w B. zgodnie z art. 138 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym ustanowiła inne niż określone w ustawie w art. 105 ust. 5 uregulowanie zasad wypłaty świadczeń za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Objęła wynagrodzeniem również urlopy macierzyńskie oraz okresy usprawiedliwionej nieobecności w pracy spowodowane opieką nad chorym członkiem rodziny, tym samym w wyniku ustanowienia wewnętrznych przepisów regulujących ustrój uczelni wprowadziła prawo objęcia zwolnieniem z obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie społeczne szerszej grupy przypadków usprawiedliwionej nieobecności pracowników w pracy, niż by to wynikało z przepisów ustawowych, tj. art. 105 ust 5 ustawy o szkolnictwie wyższym w związku art. art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Podstawą wyżej wymienionego zwolnienia, w ocenie wnioskodawcy, był art. 138 ustawy o szkolnictwie wyższym, który zezwala

uczelni niepaństwowej w statucie ustanowić inne niż określone w niej uregulowanie zasad wypłaty świadczeń za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Z takim stanowiskiem nie można się zgodzić. Przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stoją bowiem na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, a zasada równego traktowania dotyczy w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych; obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne; obliczania wysokości świadczeń; okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń (art. 2a ustawy systemowej). Ponadto przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących. Dlatego określone w art. 138 ustawy o szkolnictwie wyższym prawo do dobrowolnego przyznania przez władze uczelni dodatkowych uprawnień pracowniczych poprzez przepis statutu nie może wywołać skutku na gruncie prawa ubezpieczeniowego. Wewnętrzne przepisy regulujące ustrój uczelni nie mogą mieć mocy nadrzędnej w stosunku do przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych. Niedopuszczalne jest także swobodne kształtowanie przez podmiot ubezpieczeń społecznych źródła przychodu, który nie będzie włączany do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy - zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej - jest przychodem z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy w rozumieniu art. 4 pkt 9 wymienionej ustawy, który wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Jedynie czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz okres zasiłków wyłączony jest spod tej reguły, a także wynagrodzenie przysługujące pracownikom na podstawie innych przepisów szczególnych, tak jak w niniejszej sprawie art. 105 ust. 5 o szkolnictwie wyższym. Dlatego pozostałe wynagrodzenia otrzymywane za czas usprawiedliwionej nieobecności należy traktować w świetle przepisów ustawy systemowej (art. 18 ust 1 ustawy) jako przychód wynikający ze stosunku pracy, niezależnie od tego, czy pracownik w tym okresie świadczył pracę. Bez znaczenia jest okoliczność, za co pracodawca wynagradza pracownika, istotne jest to, czy dany przychód ze stosunku pracy wlicza się do podstawy wymiaru składek. Dodatkowe wynagrodzenie wypłacane w okresie zasiłku macierzyńskiego, należy traktować analogicznie, skoro wysokość zasiłku ustala się na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wypłaconego za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy, to

wszystko ponad wysokość zasiłku wypłacane w czasie jego trwania stanowi przychód i zgodnie z art. 18 ust 1 stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====